

KRAJSOVSKY GÁBOR:

„FÁJÓ SZÍV EZ, HA FÁJÓ KELL”¹

MEGEMLÉKEZŐ ELŐADÁS MINDSZENTY JÓZSEF EMBERI JOGOK TERÉN
FOLYTATOTT KÜZDELMEINEK EGY RÉSZÉRŐL

RÁKOSSZENTMIHÁLY 2013. OKTÓBER 26.

„Mi, ha tapasztalatból nem tudnók, tudjuk a Jó Pásztortól az Evangéliumból: a ragadozó farkasokból sohasem lesz szelíd bárány, még ha kölcsön kapott vagy önkézzel szabott báránybőrben jelenik is meg. Maga az ördög is illegeti magát angyali ábrázattal. De akkor a legveszedelmesebb, ha kölcsönzött szép képpel mutatkozik. (...) A XX. század hatalmasainak két világháborúja és békéje és a mai, nem embernek való, lelkiismeretlenül készült tákolmánya mutat-e gyűszűnyi bölcsességet?”²

Mindszenty József

Bevezető

A magyarországi kereszténység és nemzettudat gerince a 20. század második felétől, az 1956-os szabadságharc leverését követően – amikor az ország újra magyar- és keresztényellenes megszállás és terror alá került – igen erősen megroppant. A 120 millió embert gyarmati sorban tartó kelet-európai szuperhatalom – az akkori vezéralakjuk cinikus szavai szerint – ígéretet tett arra, hogy két évtized múltán be fogja mutatni az utolsó vallásos embert.³ Ez a rendszer a csatlósain és helytartóin keresztül már az ország megszállását megelőzően, illetve közvetlenül azt követően – a jaltai-, illetve potsdami értekezletek döntéseivel – mindent megtett a magyarság nemzeti és vallási öntudatának teljes szétzüllesztése érdekében.⁴ Ehhez pedig szorosán hozzátartozott az 1947-ben Párizsban megkötött, a Közép-Európa népeinek őszinte megbékélését lehetetlenné tevő szerződéskötés.⁵ A 20. századi első, Magyarországra mért nemzetgyilkos csapás pedig a trianoni „béke” diktátum volt.⁶ Jelen összeállítás Mindszenty Józsefnek néhány fontosabb, emberjogi nyilatkozatát mutatja be, a források és megnyilatkozások nagy száma következtében a teljesség messzemenő igénye nélkül.

---

¹ Mindszenty József beszédéből. Egyházam és Hazám. Szerkesztette: Beke Margit. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei II. Esztergom, 1994. 81.

² Mindszenty József, Szentbeszéd VI. Vasárnapi Levél, Wien, 1974. 29. évfolyam, 130-132.

³ Bölcsvölgyi Zoltán visszaemlékezése alapján

⁴ Magyar Katolikus Lexikon <http://lexikon.katolikus.hu/I/jaltai%20%C3%A9rtekezlet.html>

<http://lexikon.katolikus.hu/P/potsdami%20%C3%A9rtekezlet.html>

⁵ <http://lexikon.katolikus.hu/P/p%C3%A1rizsi%20b%C3%A9ke.html>

⁶ <http://lexikon.katolikus.hu/T/trianoni%20b%C3%A9ke.html>

<http://www.trianon.hu/keret.phtml?trianon/triautan/trut1/trut13/>

A Párizs-környéki ország-csonkító szerződések és azok következményei

Mindszenty József emlékirataiban, valamint egyik kanadai körútján tartott beszédében a trianoni diktátumról, a Magyarországot kétharmados részében megcsonkoló, el nem évülő igazságtalanságról így nyilatkozik: „Ifjúságom nagy élménye volt a Kárpátoktól védett ép és egész Magyarország. Diákkorom óta történelmi valóságként élt és visszhangzott bennem Vaszary Kolos hercegprímás milleneumi beszédének megállapítása; hogy bár kard szerezte meg, de a kereszt tartotta fenn Magyarországot. (...) Hosszú életemben nagy magyar tragédiák tanúja lettem. (...) Az első kommunizmust, mint fiatal hittanár éltem át, s éppen elfoglaltam a zalaegerszegi plébániát, amikor nemzetünkre rákényszerítették a trianoni békeparancsot. Trianonban darabokra tépték a Máriának felajánlott Országot. Aki a természetfölötti hit szemével meri nézni vagy mérni a nemzetek és népek tragédiáját, (...) az jogosan gondolhat arra, hogy az ország talán azért került lejtőre, mert szellemében sokakban már elpártolt a szentistváni alapoktól a századforduló óta; úgy, mint a Muhi és a Mohács előtti években is. Keresztény hívők ítéletében az analógiák itt elgondolkoztatók. (...) Később Európában és az Amerikai Egyesült Államokban politikusok és államférfiak is beismerték, hogy a békekonferencia »elfogult« és »részhajló« volt s a bosszúvágytól fűtött békeparancs sok igazságtalanságnak lett okozója, ugyanakkor részben hozzájárult ahhoz a folyamathoz, amely a második világháború kitöréséhez vezetett. Sajnos, – ígéretnek ellenére – a szerződő felek elmulasztották az igazságtalan békeszerződés revízióját, s így csak – a hitlerizmus hódításával egy időben – a második világháború küszöbén és annak első éveiben kaptunk vissza elszakított területeket: 1938-ban a Felvidéket, 1939-ben a Ruténföldet, 1940-ben Erdély egy részét és 1941-ben a szerbektől megszállt területeket. Mindezekről a területekről 1945. január 20-án az ideiglenes kormányának, amikor aláírta a fegyverszüneti szerződést, le kellett mondania.”⁷ „Az I. világháború után a nagyhatalmak elvették Szent István földjének 68%-át, meghagyták 32%-át, 1/3-nál is kevesebbet, a vádlott meghallgatása nélkül. A II. világháborúba a Sztálin-szövetséges Hitler hajszolta bele az országot. A szintén Sztálin-szövetséges hatalmak odaajándékozták a 32%-os csonkot is a nemzetiség-irtó Sztálinnak, akinél mi is nemzetiség lettünk.”⁸

Palágyi Natália nővér Mindszenty Józsefről szóló életrajzi összefoglalójában pedig így ír a hercegprímásról, amikor ő megválasztása után a katolikus magyarok szellemi vezetőjeként kezdte meg apostoli munkásságát; „Mindszenty bíboros, az ország első főpapja, ebben a harcban a magyar nép elhivatott vezetőjeként emelkedik mindenki fölé, aki az alapvető emberi szabadságjogok rendíthetetlen védelmezője. Egyaránt védelmébe veszi a népellenes és háborús bűnök vádjával fogvatartott tízezreket, az ősi otthonaikból kiűldözött szlovákiai magyarokat és a kitelepítéssel büntetett hazai svábságot. Ő emeli fel egyedül tiltakozó szavát a magyar nemzettel szemben igazságtalan és egész Közép-Európa őszinte megbékélését lehetetlenné tevő párisi békeszerződés ellen. (...) Kiváló szervezőképessége, fáradhatatlan buzgósága és egyéni varázsa folytán soha nem tapasztalt mértékben erősödött meg a katolikus öntudat és egyre inkább elmélyült a vallásos élet.”⁹

⁷ Mindszenty József: Emlékirataim. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974.

Szent István Társulat, Budapest, 1989. 186-187.

⁸ Mindszenty József: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 226-227.

⁹ Palágyi Natália: *Hűségese követte az Urat*. Mindszenty bíboros életútja és példája. Magyar Könyvnyomda, Ungarische Buchdruckerei, St. Gallen, 1976. <http://www.ppek.hu/k320.htm>

Ritka közlést olvashatunk egy emigrációban megjelent forrásban,¹⁰ amelyben Mindszenty József 1945-ben a pápához intézett leirataiban messzemenően elítéli az ország újbóli megcsonkítását, illetőleg teljességgel elismeri és védelmébe veszi a II. világháború alatti magyar területek visszanyerésének jogosságát.

„Alig állították vissza a Csehszlovák Köztársaságot – írta –, első diplomáciai tétével már is átadta a Szovjet hatalmába Magyarország azon szerves részét, amit Kárpátaljának neveztek el és így ürügyet, ál-jogcímet biztosított a hatalmas orosz terjeszkedésnek arra vonatkozólag, hogy a maga uralma területét a Kárpátok hegykoszorúján átlépve, előretolhassa. E cselekedet jelentőségét és az abból eredő veszélyt fölösleges részletezni.” Ugyanitt említi az újabban annyiszor kétségbevonat müncheni döntés jogosultságát, hangsúlyozva, hogy „Európa nagyhatalmai 1938-ban a müncheni értekezleten, egyetértően mérlegelve a trianoni békeszerződés revíziójának szükségességét, azt óhajtották, hogy az érdekelt országok kölcsönös megállapodásokkal – békés úton – rendezzék a határok kérdését. Csehszlovákia és Románia előterjesztette, hogy Német- és Olaszország döntőbírákként ítéljen. E javaslatba Magyarország is belenyugodott. Magyarország tehát a bírák döntése nyomán és a másik fél beleegyezésével kapta vissza a legigazságosabb módon területeit Csehszlovákiától és Romániától.”

„A Magyarországtól elvett területnek Csehszlovákia és Románia alig egyharmadát, Jugoszlávia alig egytizedét adta vissza [az 1938-1941 közötti különböző döntőbírói intézkedések folytán – P. K.], Ausztria pedig semmit. A visszatért területek nemcsak történelmi jogon, hanem a lakosság nemzetiségi számaránya miatt is Magyarországot illetik. A legnagyobb igazságtalanság lenne, ha a békét teremtő békeszerződés ismét elszakítaná Magyarországtól azon területeket, amelyek – a trianoni békeszerződés igazságtalanságainak jóvátételére – az európai nagyhatalmak tanácsára s az érdekelt országok kölcsönös megegyezésével visszatértek az anyaországhoz. (...) Az új államok, amelyek Magyarország területeinek és magyar népességének elszakításával jöttek létre, még fokozottabb mértékben keverték, mint volt Magyarország, ezen kívül nincsenek történelmi hagyományaik, s hiányzik náluk a történelmi együvé tartozás érzése s így a legelső megrázkódtatást sem tudták elviselni”.

A Mindszenty Okmánytár részletesen bemutatja Mindszenty bíborosnak a felvidéki magyarsággal és a magyarországi svábsággal szemben elkövetett barbár jogsértések elleni tiltakozó megnyilatkozásait. Az alábbiakban ezekből kerülnek idézésre megdöbbentő részletek, az okok feltárásával.

A második világháború befejezése után Csehszlovákia arra törekedett, hogy megszabaduljon nemzetiségeitől. Benes elnök 1945-ben Kassán kijelentette, hogy „Csehszlovákia a csehek és szlovákok állama és senki másé.” A németeket és magyarokat megfosztották csehszlovák állampolgárságuktól és nyomban hozzáálltak eltávolításukhoz. A magyar férfiak egy részét „háborús bűnösség” címén internáló- és munkatáborokba gyűjtötték, lakásaikat feldúlták és a vagyonosabbak birtokaiba szlovák partizánok ültek bele. Bezárták a magyar iskolákat, megtiltották a magyar nyelv használatát, teljesen megszüntették a magyar sajtót, elbocsátották állásaikból a magyar

---

¹⁰ Mindszenty József 1945. november 8-án és november 15-én a pápához írt leveléből
In: Magyar politikai írások 1951-1976. Szerkesztő: Pécsi Kornél. Gilde Barna Duna Könyvkiadó
Fahrwangen 1978. <http://hunhir.info/index.php?pid=hirek&id=65447>

alkalmazottakat, sok helyütt még a magyar nyelvű istentiszteletet is lehetetlené tették. Mindszenty hercegprímás megrázó hangú pásztorlevelekben és nyilatkozatokban tárta a hívek és a világ elé az üldözött szlovákiai magyarság helyzetét.¹¹

„Hónapok óta, a nap minden órájában, különösen pedig éjnek idején, ezrek és ezrek feszült idegekkel várják, mi lesz velük. Egy híradás szerint egyedül Ipolyság környékéről több mint 500 üldözöttnek kellett elindulnia – délután öt és reggel fél hat óra között – a bizonytalanság felé. Közöttük voltak csecsemők és aggok, szülők négy-öt kicsiny gyermekkel és nem engedték meg nekik, hogy valamit is magukkal vigyenek. (...) Miért közlöm ezt a fájó helyzetet veletek, Kedves Híveim? Nem azért, hogy a gyűlölet lángra lobbanjon bennetek. Elég a gyűlölet már! A szabadságjogok semmibebevételének, a gyengébbekkel való bánásmódnak kiáltó, vádoló és elrettentő példája ez, amely sorsát magában hordja.”¹²

„Távol van tőlünk más állam belső rendes kormányzati ügyeibe beleszólni akarni. De itt most korántsem ez az eset. Nem téveszt már meg ugyanis senkit a törvényerőre is emelt, közmunka-rendszeresítési, belső állami rendeletre való utalás, hivatkozás, magyarázkodás és szépíteni akarás. (...) Nem hallgathatunk arról, hogy sorozatos, erőltetett birtokelkobzások, teljes vagyonfosztások történtek; öregeket, gyermekeket, terhes, szoptató anyákat hurcolnak el túlzóan kegyetlenül. (...) Adja Isten, hogy azok, akiknek kezében van a hatalom, és akik annak gyakorlásáért ugyanannak a Mindenhatónak felelősek, e segélykiáltásunkat meghallják!”¹³

A csehszlovák hatóságok a magyarok üldözését és széttelepítését a hideg téli hónapokban is folytatták. 1947. február 5-én Mindszenty bíboros a Csehszlovákiában folyó kegyetlen magyar üldözés megszüntetése érdekében táviratot intézett VI. György angol királyhoz és Trumanhoz, az USA akkori elnökéhez, továbbá Giovanni Montini (a későbbi VI. Pál pápa – KG) vatikáni helyettes államtitkárhoz annak érdekében, hogy a Szentszék is interveniáljon a barbár deportálások ellen.¹⁴

1948. június 13-án a magyar kormány megállította a magyar-szlovák lakosságcserét, de az erről szóló sérelmes és hátrányos megegyezés „a szakközegek és külügyminiszteri tárgyalás mellőzésével csak pártvonalon” került megkötésre. Benes csehszlovák győzelemként ünnepelte az első megegyezést. A magyar parlament megállapította marxista ajakkal is, hogy az első egyezmény a csehszlovákok kedvezményeinek és a magyarok hátrányainak nemzetközi okmánya.¹⁵

Mindszenty József a külügyminiszternek szóló levelében többek között ezeket írja: „Isten és a történelem előtt tiltakozom ártatlan népem gyötrése ellen. A megállapodás nélküli a hozzáértést, lelkiismeretet, a magyar érdekekkel szemben idegen érdekeket

---

¹¹ Mindszenty Okmánytár I. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 61-62.

¹² Esztergom, 1945. október 15. Mindszenty József s.k. In: Mindszenty Okmánytár I. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 63-64.

¹³ Esztergom, 1946. december 21. Mindszenty József. In: Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 95-96.

¹⁴ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 105-106.

¹⁵ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 125., 127.

szolgál. Az újabb rengeteg szenvedés az égre kiált. Az előidézőket Isten ítélőszéke elé idézem.”¹⁶

1948-ban, már a kommunista hatalomátvételt követően egy minisztertanácsi nyilatkozat azt állította, megrágalmazva a hercegprímást, hogy a szlovákiai magyarság helyzetében küszöbön álló kedvező fordulatot a bíboros hercegprímás sovinizmusa és a közügyekbe való illetéktelen beavatkozása akadályozza. Erre a teljességgel alaptalan vádra illetékes egyházi hely az alábbiakat válaszolta; ha a kormány most már engedi a sajtóban közzétenni a sérelmezett iratokat, akkor azokból ki fog tűni, hogy ennek a hazug állításnak éppen az ellenkezője igaz: az emberi jogok védelme nem sovinizmus! Sovinizmus kezdettől fogva csak egy szerepelt ebben a kérdésben, amit a magyarországi kormányzat oldaláról is elítéltek. Az egyháznak pedig joga van állást foglalni a közélet minden kérdésében.¹⁷

1945. Júniusában a potsdami konferencián a csehszlovákok a győztes nagyhatalmaktól a magyarországi német (és a felvidéki magyar) lakosság kollektív kitelepítésére kértek engedélyt. A szudéta-németeket így kitelepíthették (a magyar lakosság eltávolítására nem kaptak engedélyt, de ennek ellenére velük ugyanezt tették – lásd a tanulmány megelőző részét), Vorosilov, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság orosz elnöke e megállapodásra hivatkozva 1945 nyarán felszólította az ideiglenes magyar kormányt, hogy indítsa meg a svábok kitelepítését. A kormány azonban az oroszok parancsára hozott határozatot nem hajtotta végre. A kollektív megtorlás ellen – ami ezután mégis bekövetkezett – a püspöki kar 1945-ben felemelte szavát. A nyilatkozatban hivatkozott az ezt egy évvel megelőző, ugyancsak embermentő tevékenységére: „Ha valaki ellen az arra illetékes bíróság bizonyító eljárás után jogerős ítéletet nem hozott, azt vagyonától megfosztani, ősi hajlékából, ősei és a maga veritékével öntözött földjéből, családjából hatalmi szóval kiszakítani nem szabad. Ha helytelen volt csendőrökkel kísértetni a zsidókat, helytelen rendőrököt vezényelni ilyen ténykedésekhez is. (...) A magunk számára cselekszünk rosszat, ha jóbarátok helyett ellenségeket szerzünk magunknak. Ki tudja, hogy amit elkövetünk a folyó egyik partján, a másikon nem fordítják-e ellenünk?”¹⁸

1945-ben, Potsdamban az oroszok vitték keresztül azt, hogy Magyarország engedélyt kapjon németajkú lakosságának kitelepítésére. A svábok deportálását azonban minden sürgetés ellenére csak 1946-ban kezdte meg a magyar kormány – Rajk László kommunista belügyminiszter irányítása mellett – Németország *amerikai* megszállás alatt levő zónájába. Az amerikai megszálló hatóságok azonban gazdasági nehézségekre hivatkozva megtagadták a további kitelepített csoportok befogadását. A magyar kormány 1947 nyarán orosz „engedéllyel” tovább folytatta a deportálást, most azonban már Németország *szovjet* megszállási övezetébe. 1947. augusztus 8-án Mindszenty hercegprímás a püspöki kar nevében Dinnyés Lajos miniszterelnöknél erélyesen tiltakozott a kitelepítések folytatásának terve ellen. Ezt követően még további tiltakozások történtek. 1947. október 2-án pásztorlevél útján történik az újabb tiltakozás a deportálások ellen; „Eltávolítják országunkból a hazához hű német származásúak tömegeit. Ez a gyászos művelet, amelyet a történelem szintén kitörölhetetlenül fog lapjain feljegyezni, most ismét nagy erővel folyik. Ám büntessék meg a bűnösöket bűnük

¹⁶ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 125.

¹⁷ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 131-132.

¹⁸ Mindszenty Okmánytár I. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 64-68.

egyéni tárgyilagos kivizsgálása és szabályszerű megállapítása után (...) Ez ellen senkinek szava nincsen, és nem lehet. De minden válogatás nélkül, kollektív alapon történő kitelepítés ellen a legkiáltóbban szót kellett és kell emelnünk, mert az ilyen kitelepítés – történjék az bárminő címen – embertelenség, az emberi jogok éles hangoztatása idején különösen az.”¹⁹

1947. február 10-én, a párizsi békeszerződés aláírásának napján – amely a mai napig egyik helyrehozhatatlan okozója annak, hogy Magyarország az egyetlen olyan ország, amelyet határain kívül is a saját, volt területei vesznek körül – Mindszenty József a budapesti Szent István Bazilikában saját maga vezette a szentségimádási órát. Ennek keretében elmondott, megindító imájából olvashatunk részleteket: „1920. június 4-én Trianonban mind a négy égtáj magyar földjét, magyar népét erőszakosan ki- és letépték a történelmi, néprajzi, földrajzi és gazdasági egységből. (...) Ez a második megcsonkítás (1947. Párizs – KG) sokkalta súlyosabb az elsőnél. Újabb területeket vettek el. Nyomasztó, megroskasztó fizetéseket raktak ránk. Most még papíroson sincsenek különleges kisebbségi jogok az elhasított magyarok számára. Törvényen kívül állnak, mintha magyarnak lenni már magában is bűn és nem emberi lét volna. A Duna, Garam mentén kegyetlenül bontják már nagy világrészvétlenség mellett a magyar tömböt. Ki tudja, mit tartogat még számunkra az emberi elvadulás? (...) Az ítélet módját nem ítéljük meg; önmagában hordja az ítéletet. De nem hallgathatjuk el, hogy a Te isteni és a mi emberi jogunkat súlyosan megsértették. Nem ezt ígérték, nem ezzel bíztattak. Nincs joguk az Egyesült Nemzeteknek sem, még büntetés címén sem, valamely nemzetcsalád Isten-alkotta közösségét erőszakosan, barátságok jutalmazására széttépni.”²⁰

A párizsi békeszerződés nemcsak érvényben hagyta a Trianoni szerződést, hanem még újabb területeket is csatolt el, amelyet Csehszlovákia kapott meg hídfőként a Duna jobbpartján, három és félmillió magyart hagyott idegen megszállás alatt és *azoknak még kisebbségi jogokat sem biztosított*. Ezen felül, az ország erejét felülmúló jóvátételt állapított meg, melynek címén *az oroszok gazdaságilag teljesen tönkretették Magyarországot. Az új békeszerződés érvényben hagyta a jaltai és a potsdami megállapításokat, melyek Magyarországot politikailag is a bolsevizmus martalékává tették*. Ez történt Magyarországgal a sokat emlegetett Atlanti Charta 2. pontja ellenére: „nem akarunk olyan területi megállapítást, amely nem egyezik meg az érdekelt népek szabadon kifejezett kívánságával.”²¹

---

¹⁹ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 110., 117.

²⁰ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 140-141.

²¹ Mindszenty Okmánytár II. Sajtó alá rendezte: Dr. Vecsey József. München, 1957. 134-135.

Az 1956-os szabadságharc és annak megtorlása

„Isten különféléknek teremtette a nemzeteket, az egyeseket és azt akarja, hogy mindegyik a maga sajátos módján, sajátos értékei élésén keresztül jusson el a neki szánt célhoz. Tehát nem egymás ellen, hanem egymással kell tennünk mindent.”²²

Mindszenty József

Mindszenty József 1956-os rádióbeszédjében nagyon megfontoltan és mindenki számára eligazításként fejtette ki álláspontját nemzetekről, nemzetiségekről, nacionalizmusokról.

„Mi kis nemzet vagyunk. Kis ország a földgömbön. Ám valamiben mégis elsők vagyunk: egy nemzet sincs, amely ezeréves történelme során nálunk többet szenvedett volna. Első királyunk, Szent István uralkodása után nagy nemzetté fejlődtünk. A nándorfehérvári győzelem után, amelynek 500. évfordulóját üljük, nemzeti létszámunk egyezett az akkori Angliáéval. Ám folyton szabadságharcokat kellett vívnunk. Legtöbbször a nyugati országok védelmében. Ez megakasztotta a nemzetet, s mindig újra saját erőnkől kellett felemelkedést keresnünk. Most történt először a történelem folyamán, hogy Magyarország a többi kultúrnép valóban hathatós rokonszenvét élvezi. Mi meg vagyunk illetődve, s egy kis nemzet minden tagja szívből örül, hogy szabadságszeretetéért a többi nép felkarolja ügyét. A gondviselést látjuk benne, amely a külföld szolidaritása által valósul meg úgy, ahogy himnuszunk zengi: Isten áldd meg a magyart; nyújts feléje védő kart. Himnuszunk így folytatódik: ha küzd ellenséggel. De mi rendkívül súlyos helyzetünkben is azt reméljük, hogy nincsen ellenségünk. Mi sem vagyunk ellenségei senkinek sem. Minden néppel és országgal barátságban akarunk élni. Egy olyan nemzetnél, mint a magyar, amelynek történelmi törzse mélyen gyökeredzik a múltban, különböző korszakok ismerhetők fel abban az érzésben, amivel helyet foglal a többi nép között. Fordulatairól, árnyalatairól le lehet olvasni fejlődésének jegyeit. Korunknak azonban általános jellemzője, hogy minden népnél egy irány felé halad a fejlődés. A régi nacionalizmusokat mindenütt át kell értékelni. A nemzeti érzés ne legyen többé harcok forrása az országok között, hanem az igazság fundamentumán a békés együttélés záloga. A nemzeti érzés virágozzék az egész világon a népek közös kincseit képező kultúrértékek területén. Így az egyik ország haladása a másikat is előreviszi. Természetszerű okoknál fogva: fizikai életfeltételeik szerint is mindjobban egymásra utaltak a népek. Mi, magyarok, az európai népek családi, bensőséges békéjének zászlóvivőiként akarunk élni és cselekedni. Nem mesterségesen hirdetett, de valódi barátsággal mindegyikkel. Sőt, még további tájak felé emelve szemünket: mi, a kis nemzet, barátságban, zavartalan, békés, kölcsönös megbecsülésben kívánunk lenni a nagy Amerikai Egyesült Államokkal és a hatalmas orosz birodalommal egyaránt. Jósomszédi viszonyban Prágával, Bukaresttel, Varsóval és Belgráddal. Ausztriát pedig ebben a tekintetben úgy kell megemlítenem, hogy mostani vajúadásunk kapcsán tanúsított testvéri magatartását máris minden magyar a szívébe zárta.”²³

²² 1974. január 16. New Brunswick-i magyar iskolának írt levél

Válogatott levelek, Magyarországi Mindszenty Alapítvány Levéltára
http://www.mindszenty.hu/index.php?option=com_content&view=category&id=14&layout=blog&Itemid=25

²³ Mindszenty József: Emlékirataim. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974.
Szent István Társulat, Budapest, 1989. 438-439.

„A szabadságharc 1956. október 23-án robbant ki, de jóval korábban kezdődött – valójában akkor, amikor az első szovjet katona átlépte a Kárpátok gerincét és nyomában megjelent az első moszkovita agitátor.”

Csonka Emil

A második szovjet intervenció legfőbb indítóokáról, a szabadságharc végső leveréséről Csonka Emil ad részletes elemzést könyvében. „A magyar forradalom irodalmában, főleg a leveretés hatása alatt, megszülettek olyan tézisek is, hogy a második orosz beavatkozást a forradalomnak ez vagy az a mozzanata, elsietett gesztusa vagy radikális követelése váltotta ki. Jogos a kérdés, hogy akkor október 30-án miért hirdette meg egész kelet-európai politikája revízióját (az orosz impérium), s november 4-én miért indított mégis támadást Magyarország ellen? A szovjet vezetőséget még Szuezi sem bátorította fel annyira, mint egy másik körülmény, nevezetesen az, hogy meggyőződött: az Egyesült Államok **semmit sem kockáztat Magyarorszáért**, vagy a többi közép-kelet európai nép szabadságáért, a Szovjetunió nyugodtan megindíthatja a támadást, Amerikától nem kell tartania. *Ez volt a döntő!* Mihelyt Moszkva látta, hogy Magyarország leverése nem jár kockázattal, habozás nélkül megindult. A magyar forradalom irodalmának a nemzetközi aspektusokat vizsgáló számos műve olyan eszmefuttatást tartalmaz, amely abból indul ki, hogy nyugati, amerikai katonai beavatkozás nélkül is eredményesen lehetett volna segíteni Magyarországon, ha Amerika diplomáciája erélyesebb, s ha Amerika legalábbis katonai erejének és fölényének a tudatában, azzal arányosan kel a magyar ügy diplomáciai védelmére. A magyar szabadság és ezzel a közép-kelet európai népek szabadságának ügyét azonban Amerika a *pszichológiai csatátéren* veszítette el. Sok múlt azon, hogy melyik fél tudott hatásosabban fenyegetni vagy ijesztgetni, akkor is, ha fenyegetését nem is akarta beváltani. Oroszok, az orosz polgárjogi mozgalom tagjainak véleménye szerint azonban *korántsem volt szó arról, hogy háború tört volna ki*. Elég lett volna, ha a Nyugat félreérthetetlenül tudtára adja a szovjet vezetőségnek, hogy nem tűri Magyarország eltiprását. A szovjet vezetőség semmiképp sem kockáztatta volna meg a világháborút. Az a feltevés és érvelés tehát, hogy a magyar forradalom nyugati megsegítése világháborúhoz vezetett volna, meglehetősen önkényes, s egyformán igazolni akarja a nyugati passzivitást és a szovjet intervenciót. Az adott esetben és időpontban a Szovjetunió nagyon is szorult helyzetben volt, háborúja népszerűtlen lett volna, így a tényleges háború veszélye meglehetősen kicsi volt. Ebben a helyzetben a határozott amerikai fellépés nem mulasztotta volna el hatását s Amerikának *a háborún kívül egy sor más diplomáciai-katonai eszköz állt rendelkezésére* ahhoz, hogy a Szovjetunióra nyomást gyakoroljon. Ehelyett Eisenhower elnök közvetve tudtára adta a Szovjetuniónak, hogy nincs mitől félnie. A magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi hatása és jelentősége számos vonatkozásban azonnal megmutatkozott. A forradalom pusztá ténye arra kényszerítette a szovjet kormányt, hogy csatlós-övezetében kevésbé radikális módszereket alkalmazzon. 1956 óta a Kreml egyik politikai maximája volt, hogy még egy Budapest, még egy magyar forradalomhoz hasonló esemény ne történhessék.”²⁴

---

²⁴ Csonka Emil: A forradalom oknyomozó története 1945-1956 Veritas München 1981. 498-508.
http://betiltva.com/files/csonka_forradalom_oknyomozo_tortenete1-11.php

Nyilatkozatok a szabadságharc leverését követő száműzetés idejében

Mindszenty bíboros az amerikai követség (később nagykövetség) épületében szigorú napirendet tartva, a lehetőségekhez képest minél inkább tájékozódva írta páratlan éleslátással többek között az alábbi nyilatkozatokat a magyar nemzet védelmében, az amerikai külpolitika ismeretében.

Elsőként részletek olvashatók abból a levélből, amelyben a négy nagyhatalom (amerikai, szovjet, francia és angol) tervezett, de különböző okok folytán meg nem valósult konferenciájára²⁵ Mindszenty bíboros az amerikai követségről 1960-ban Ackerson követségi ügyvivőn keresztül nyilatkozatot fogalmazott meg a konferenciához. Az ebből való részletekben Mindszenty József az Egyesült Államokat szólítja fel a szovjet imperializmus elleni határozottabb fellépésre. „A fölöttébb kényes és láthatóan elkerülhetetlen találkozóra sor fog kerülni. Attól lehet tartani, hogy hosszú távon ez a konferencia ugyanolyan sikertelen lesz, mint a korábbiak: Jalta és Genf. Pillanatnyi siker is csak akkor várható, ha a Nyugat veszélyes engedményeket tesz. A másik oldal már jóval a konferencia előtt nyilvánosságra hozta nem éppen ígéretes álláspontját. A pártfőtitkár (Hruscsov – KG) beszédére 1800 újságíró ment le Genfbe. Most is várható legalább ugyanennyi. Valószínűleg a televízió is ott lesz, és ez a varázsló hatással lesz százmillió nézőre és hallgatóra. Már csak ez elég lesz a párttitkár sikeréhez. Szerény javaslatom az, hogy ne a politika legyen az első téma, hanem az emberiség. Az Egyesült Államok megmaradhat nemes, történelmileg megalapozott álláspontján, amennyiben feltételként kiad egy rövid, komoly nyilatkozatot. Jobb lenne erre alapozni a konferenciát, mint bármi másra. Ha így tesz, az Egyesült Államok emelt fővel távozhat. Az emberiség gondolkodó fele meg fogja érteni. Isten kegyelme idővel megerősíti az emberi fajt, és ez túljut a fájdalmas válságon. Negyven évvel a tizennégy pont és tizenhét évvel az Atlanti Charta semmivé vált nyolc pontja után az emberiség garantálásának meg kellene előznie az egymás mellett élés politikáját. Ez talán közös nevezőre hozná a Nyugatot és garantálná erejét., Egy komoly, nemes ügy mellett tenné le a voksát, és kiemelné a kormányzatokat a letargiából.”²⁶

Később, de még ugyanebben az évben az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez Mindszenty bíboros az alábbi beadványt intézte a gyarmatosítás felszámolásához kapcsolódó kérdésben. „Az Egyesült Államok nemcsak a nyugati országok, hanem a semleges és afroázsiai államok javaslatait is el akarja fogadtatni. A gyarmatosítás vége természetesen nemcsak Ázsia és Afrika népeire vonatkozik, hanem Európa népeire is. (...) A Nyugat köthet kompromisszumot: elfogadhatja a gyarmatosításnak véget vető javaslatot, de követelheti annak kiterjesztését is. A »nagylelkű« szovjetek kicsinyesnek fognak látszani, míg a »kicsinyes« Nyugat nagylelkűnek. Úgy hiszem, egy ilyen nyilatkozatot a jelen közgyűlés előtt (1960. október 3. ENSZ közgyűlés – KG) kellett volna aláírni. Teljes egyetértésünk egy ilyen elvvel kapcsolatban jónak és helyesnek tetszett volna a világ népei szemében. (...) Elfogadhatatlan az a szovjet álláspont, miszerint Közép-Európa népei már meghozták döntésüket. Valójában ennek az ellenkezője bizonyított: Kelet-

²⁵ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 88.

²⁶ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 90.

Németország általános sztrájkja és a berlini felkelés; folyamatos menekültáradat. 1944-ben Észtország 1.100.000 fős lakosságából majdnem 100.000 fő kísérelt meg (...) Nyugatra szökni. Magyarországon 1945-ben csak a szavazatok 16,6%-át adták a Kommunista Pártra (már ha valóban leadták, nemcsak hamisították). Később 193.000 fő hagyta el hazáját, mert nem akart kommunista uralom alatt élni. Ukrajnában és Grúziában (...) folyamatos a fegyveres elnyomás, a tisztogatás, a deportálás. Míg a szovjetek azt állítják, hogy alávetett népeik »szabadon elfogadták« a kommunizmust, nem mondják meg, képtelenek megmondani, pontosan mikor, hogyan és hol történt ez a »szabad elfogadás«. Valójában a viszonylag kicsi és gyenge népek kivételével mindannyian még mindig ellenállnak a szovjet-rendszernek. A szovjetek erőszakkal börtönözték be ezeket a népeket és vették körül őket a Vasfüggönnyel, elintézve a dolgot azzal, hogy »belügy«. Képmutatón kijelentik, hogy bárki elmehet, de mivel senki nem mehet el, megoldottnak tekintik az ügyet. Összefoglalva: Európa, Közép-Kelet és Ázsia is nyerne a volt gyarmatok függetlensége ügyében hozott határozattal.”²⁷

„A Hruscsov számára legégetőbb témák közül (...) a közép- és kelet-európai orosz gyarmattartás a legégetőbb. Az ENSZ közgyűlés legutóbbi ülése során is kitűnt, amikor annak ellenére, hogy soha ilyen alkalom még nem kínálkozott, néhányan – kevesen, nagyon kevesen – a szabad világ küldöttei közül válaszoltak a gyarmattartással kapcsolatos szovjet javaslattal, azzal a természetes megjegyzéssel, hogy a Kremlnek kellett volna jó példával elől járni azzal, hogy lemond közép-kelet európai gyarmatairól. Egy ilyen pillanatban, pontosabban a filippin küldött bátor felszólalása alatt, Hruscsov teljesen kiment a sodrából és levetette cipőjét, hogy a szónok felé dobja. Hruscsov nagyon jól tudja, hogy nincs igaza, a keleti csatlósok kérdésében. Ezért – ő, a békés versengés és párbeszéd zászlóvivője – nem engedi vita tárgyává tenni a »népi demokráciák« ügyét.”²⁸

Egy évvel később, 1961-ben Mindszenty bíboros Rusk amerikai külügyminiszter nyilatkozataival kapcsolatban fogalmazza meg véleményét: „Rusk külügyminiszter megjegyzése, hogy »Közép-Európa tizenhat éve békében él; a szovjetek félelmei nem reálisak«, kellemetlen szillogizmus. Egy másik forrás szerint Rusk külügyminiszter azt mondta, hogy »a nyugati hatalmak tizenhat éve békésen élnek együtt a kelet-európai helyzettel«. Ez a béke sajnos a temetők békéje. Egy börtönnel csak azok lehetnek elégedettek, akik a rácsokon kívül vannak.”²⁹

---

²⁷ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 104-106.

²⁸ Nicolae Mirescu közleményének magyar fordítása a La Discussione kereszténydemokrata hetilapban 77. In: Az olasz polgári sajtó Magyarországról /1960. IV. negyede/ – Külügyminisztérium Sajtóosztály. Magyar Országos Levéltár ÁÉH TUK XIX-A-21-d 12. d.

²⁹ Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956-1971. Hamvas Béla Kultúrkatató Intézet, Budapest 2010. 140.

Az emigrációs nemzettudat ébresztése

„Az örökkévalóságban imádkozva visszakéri, amit életében megmenteni nem tudott.”

Csernoch János esztergomi sírfelirata

Mindszenty bíboros 1974. június 21-én a St. Louis, a „Mindszenty Foundation” bankettjén elhangzott ünnepi beszédjében részletesen elemezte a 20. századi magyar- és világtragédiákat, az Alapítvány létrejöttének megokolásaként.

„Most, hogy ez a Foundation tagjait összegyűjtötte és a névadója is jelen van, úgy látszik szükségesnek, hogy meg kellene indokolni azt, miért is van ez a Foundation? Voltaképpen 60 esztendő kellene felvonultatni, mert az utolsó hatvan esztendő az indoka annak, hogy miért van ez a Foundation. Már a 19. század hetvenes éveiben egy francia jelentős történész írta ezeket a szavakat történetében: »Mikor fogunk mi franciák és nyugati népek megfizetni annak az áldott magyar nemzetnek közel ezer éven át tartó vérhullását miérettünk, mikor fizetjük meg valahára?« 1911-ben gróf Apponyi Albertet, barátját meglátogatta Theodore Roosevelt amerikai elnök Eberhardon, a Csallóközben Apponyi birtokán. Apponyi elvitte őt a magyar képviselőházba és Theodore Roosevelt felszólalt a parlament ülésén. Ezt mondotta: »Én szükségét érzem annak, hogy köszönetet mondjak a magyar nemzetnek azért, hogy Európában léte kezdetétől fogva szüntelenül védte a mögötte elterülő Európát a barbárok betörése ellen. De nemcsak Európáért tette ezt, hanem tette az Európa méhében lévő Amerikáért, az egész Újvilágért. Ha én ezt nem tudnám, akkor én nem tartanám magamat művelt embernek, de mert tudom, azért elmondom, és köszönetet mondok a magyar nemzetnek!« Kilenc esztendő múltán ugyanazon pártban már más elnöke volt az Egyesült Államoknak, és így történt, hogy Magyarországtól elvették területének 68 százalékát, és meghagyták nem egész egyharmadát, 32 százalékot. Csak kilenc év kellett hozzá, nem több. Aztán egy irtózatosszerűen vágta az ország nyakába, ami sok lett volna akkor is, ha száz százalékban megmarad. Elgondolhatjuk, mi lett abból, hogy egyharmadnál kevesebb kapta meg azt a töméntelen terhet. Még a szereplő nagyhatalmak is egyik a másikat okolta, hogy miért kellett ezt tenni. De hát elmúlt. Jött aztán egy új idő, bár meg kell említenünk, azt is kitalálták, hogy tulajdonképpen az első világháború nem is volt más, mint hogy vele kiirtsanak minden háborút véglegesen. Ezt az Egyesült Államok elnöke mondta el, amikor egy kicsit berzenkedett az ország törvényhozása. Mégis jött egy újabb háború. Még szörnyűbb volt, mint az első, amelynek ki kellett volna irtania a háborút véglegesen. Újra nagyszerű ígérek hangzottak el. Az atlanti ígérekben gyönyörű szép szavak voltak, ígérték a félelemtől és rettegéstől mentes életet. Azt is emlegették, hogy lesz most »self determination«. A háború alatt hibáztatták Magyarországot azért, mert Németország oldalán volt. Az ország ki akart lépni a háborúból. Fordult a szövetségesekhez, és azok azt mondták, előbb győzze le Hitlert, aztán akkor tudomásul veszik a kilépési szándékot. Ez különös kívánság. A világ összes nagyhatalmai öt esztendeig vesződték azzal, hogy Hitlert elintézzék, és ettől a szegény, egyharmada alá leszorított országtól követelték azt, hogy külön fegyveres hatalom legyen, mint ők együttvéve. Eljött a háború vége és akkor azt a csonkot is, ami megmaradt Magyarországnak, azt is odaajándékozták egyesült erővel a Szovjetnek, mint gyarmatbirodalmi részt. Ez mind a hatvan évbe tartozik bele. Ezután jöttek a biztatások, hogy lesz majd választás az összes közép-európai államokban, egészen demokratikus

alapon. Sőt volt kívánság, de nem volt határozat erre vonatkozólag, hogy a szövetséges hatalmak ellenőrzésével történjék a választás. Hát aztán volt választás. Azt is megállapították, hogy minden párt indulhat, kivéve a fasiszta pártokat. Magyarország beadta a jelentkezését, csupa a fasizmus alatt börtönviselt ember írta alá. Magyarország adta a bőséget fasiszta börtönöknek, csak éppen ezek nem kaptak választójogot. Így aztán a megmaradt pártok kerültek be, és a kommunista párt még így is csak 16 százalékot tudott behozni, a »dicsőséges orosz hadsereg« jelenlétében és közreműködésével. Jött aztán a második választás, ahol félmillió szavazathamisítással, valahogy egy baloldali szövetség megalakításával a kommunista párt győzelemhez jutott. Vannak adatok arra vonatkozólag is, hogy az a félmillió a valóságban egymillió volt. A szavazók közül – ahogyan erre a püspöki körlevél rámutat – tisztos nők, sőt apácák is, mint romlott nők kizárattak a választójogból. A püspöki körlevél szóvá tette, de orvosolatlan maradt az mind a mai pillanatig. Félelemtől, rettegéstől mentes béke - és a tisztos nőket, akik a népért dolgoztak szüntelen, azokat megtették utcai nőknek. Ez szintén beletartozik a hatvan esztendőbe. Most jött a békekötés. A szegény közép-európai politikusok vakon bíztak abban, hogy majd jön a békekötés. És amelyik pillanatban az orosz meg a főhatalmak aláírják a békét, abban a pillanatban az orosz hadsereg ki fog vonulni. Azért is voltak gyöngék, mert gondolták, hogy az orosz kivonulásakor úgyis vissza tudnak csinálni mindent. Hát nem így történt. Amikor az orosz aláírta a békeszerződést, akkor lépéseket tett a szövetséges társaknál, és azt mondotta: ugyan aláírja a magyar békeszerződésnek, de azért nem fogja csapatait kivonni, sőt a szövetséges társaknak a hozzájárulását kéri, hogy mivel neki Ausztriában is vannak megszálló csapatai, Magyarországon is maradhassanak meg a megszálló csapatai, békeszerződés ide vagy oda. Kilenc esztendő múlva Genfben barátkoztak az orosz és a hatalmak. És akkor valahogy szőnyegre került a dolog, hogy a Hitlerhez tovább tartozó Ausztria legyen szabad. Akkor az Egyesült Államok budapesti követsége figyelmeztette az itthoni hatóságot, hogy ha Ausztriából kivonul az orosz, hát vonuljon ki akkor Magyarországról is. Kétszeri sürgetésre sem kaptak választ erre. Így aztán még a mai napig is, bár letellett az indok határideje az Ausztriából való kivonulással, mai napig is vígan él az orosz hatalom Magyarországon, a többi hatalmak mély hallgatásával. Így vannak a békék mostanában, a hatvan év alatt. Aztán még tegyük hozzá azt, hogy Magyarországon a papok esküt tesznek, ha valami álláshoz jutnak, az istentelen államra. Sőt a püspöki kar is kénytelen volt esküt tenni az istentelen államra. Magyarországon én vagyok az egyetlen püspök, akit nem alázott meg ez az eskü. A világ közönsége, az Egyesült Államok közönsége sem ismeri, mi van Közép-Európában. Ha ismerné, égbeszakadó panasza és tiltakozása jelentkeznék az egész vonalon. Tegyük hozzá egy-két megjegyzést. Mi legyen az útiránya a Foundationnak? Kövessük az Evangéliumot! Legyetek okosak, mint a kígyók, de legyetek olyan szelídek, mint a galambok. Legyetek erősek a hitben és az elvekhez való ragaszkodásban. Ne tűrjétek a hit balsorsát a földkerekségen, és ne tűrjétek ezt a házárdírozást az elvekkel. Legyetek hősiességek az elvek hirdetésében és az elvek terén soha el ne kedvetlenedjétek. Mert rajtatok áll! Ti jobb viszonyok között éltek, mint a boldogtalan Európa. És a helyesen gondolkozó ember részvéte jelentkezzék azokkal szemben, akik bűnös könnyelműségnek lettek az áldozatai. Isten áldását kérem a Foundation vezetésére, tagtársaira és minden munkájára.”³⁰

---

³⁰ Csonka Emil: Krónika Mindszenty bíboros amerikai útjának egyik jelentős szakaszáról. München, 1974 (kézirat) [1974. június 5-22.] Független 14-17.

„Az Oltáriszentség, Jézus Szíve kell most nekünk! Mindegyik a szenvedés emlékezte; *fájó szív ez, ha fájó kell*. Az Oltáriszentség az áldozat gyümölcse is, amikor magunkhoz vesszük. Senkinek nem kell ma úgy, mint a magyarnak.”³¹ Többek között ezeket mondotta Mindszenty József 1947-ben, a hatvani eucharisztikus kongresszuson. Adja az irgalmas Isten, hogy a magyar nemzet újra az Oltáriszentség népe legyen, egységben megújulva keresztény hitben és töretlen nemzettudatban!

---

³¹ Egyházam és Hazám. Szerkesztette: Beke Margit. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei II. Esztergom, 1994. 81.